

Проект «БАРОМЕТР ЗЕМЕЛЬНОЇ РЕФОРМИ: інформаційна та адвокасі кампанія»

Барометр земельної реформи

Ставлення до мораторію на продаж землі сільськогосподарського призначення: чого чекати після 2016 року?

Випуск №18/2013 (березень 2013)

Автори

Олег Нів'євський
nivievskyi@ier.kiev.ua

Ірина Федець
fedets@ier.kiev.ua

Інститут економічних досліджень та політичних
консультацій
Проект «Барометр земельної реформи»

Вул. Рейтарська 8/5 А, 01034 Київ
Тел. (+38044)235-6485, 278-6360

Це дослідження випускається Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій в рамках проекту «Об'єднуємося заради реформ (UNITER)», що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та здійснюється Pact в Україні. Проведення цього дослідження стало можливим завдяки щирій підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Зміст дослідження є винятковою відповідальністю Інституту економічних досліджень та політичних консультацій та не обов'язково відображає погляди USAID, Pact або уряду США. Забороняється відтворення та використання будь-якої частини цього дослідження у будь-якому форматі, включаючи графічний, електронний, копіювання чи використання в будь-який інший спосіб без відповідного посилання на оригінальне джерело.

В листопаді 2012 року Верховна Рада України продовжила мораторій на продаж земель с/г призначення до 2016 року. Рішення було прийнято в тому числі і через переважне негативне ставлення селян до зняття мораторію. Результати регулярних опитувань Барометру земельної реформи свідчать про відсутність будь-якої позитивної динаміки в ставленні селян до мораторію. Більше того, ми не очікуємо значної зміни в ставленні до мораторію і в 2016 році, що створює суттєві передумови для подальшого продовження мораторію і після 2016 року.

В рамках проекту «Барометр земельної реформи» з піврічним інтервалом (літо 2012 та зима 2013) було проведено дві хвилі опитування землевласників та землекористувачів Дніпропетровської та Хмельницької областей, а також Криму. Одним із питань, які досліджували в опитуванні, було ставлення землевласників до мораторію на купівлю-продаж землі сільськогосподарського (с/г) призначення.

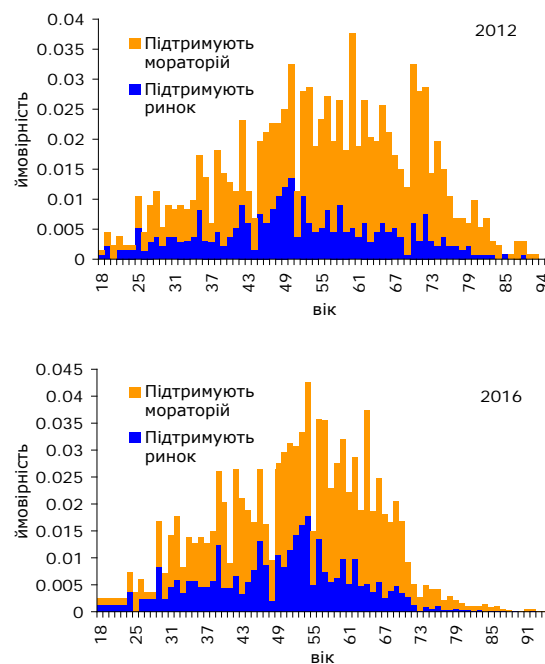
За час, який пройшов між двома хвилями опитування, оцінка землевласниками мораторію на купівлю-продаж землі практично не змінилася. Серед землевласників продовжує переважати підтримка мораторію. Частка опитаних, які виступають категорично проти продажу с/г земель, скоротилася із 72,1% у липні 2012 року до 67,4% у січні 2013 року. Проте ця відмінність знаходиться у межах статистичної похибки. Практично не змінився відсоток тих, хто допускає продаж с/г землі у майбутньому, коли сформується необхідні для цього соціально-економічні передумови. Вона становила 14,6% за результатами I-ї хвилі опитування і складає 13,1% за результатами II-ї хвилі. 14,1% респондентів згодні на вільний продаж землі після прийняття відповідних законів. Відмінність між I-ю та II-ю хвилями опитування у цьому випадку не суттєва, оскільки влітку 2012 року відповідна частка складала 11,2%. Про статистично значущу різницю між відповідями можна сказати лише у випадку тих, хто вважає, що продаж сільськогосподарських земель має бути дозволений негайно. Вони складають найменшу частку респондентів, проте їхній відсоток зріс із 2,1% півроку тому до 5,4% за останніми даними.

Одним із чинників, пов'язаних із ставленням до мораторію, є вік респондентів (див. Рис. 1). Якщо об'єднати тих респондентів, які

потенційно підтримують вільний ринок землі, в одну групу і порівняти їх з тими, хто виступає категорично проти купівлі та продажу землі, то можна побачити, що респонденти з віком схильні більше підтримувати мораторій (різниця між двома групами за віком статистично значуща на рівні 5%).

Очікується, що мораторій на купівлю та продаж землі буде знятий на початку 2016 року. Зважаючи на вплив віку респондентів на ставлення до вільної купівлі-продажу землі, ми спробували передбачити, якою буде підтримка мораторію в 2016 році. У прогнозах ми виходили із показників смертності у кожній віковій групі, але залишали преференції щодо мораторію у кожній з вікових груп сталими. У результаті, прогнозована частка землевласників, які потенційно підтримають вільний ринок землі, у 2016 році становитиме 32% проти 28% в 2012 році. Тобто за умови, що всі інші фактори залишаються сталими, в 2016 році селяни все ще переважно будуть проти вільного ринку с/г землі, що створює передумови для подальшого продовження мораторію. Більше того, зважаючи на динаміку зміни ставлення селян до мораторію (1 рік додає 1% прихильникам вільного ринку), лише в 2034 році співвідношення прихильників та противників вільного ринку землі досягне позначки 50 на 50%

Рис. 1. Ставлення до мораторію за віком, %

Джерело: власні дані